

ارکان دین

علامه شیخ علی بن ابی حمزه رازی
رحمه الله

محقق

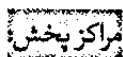
مرتضی اعدادی خراسانی

سرشناسه: نمازی شاهرودی، علی، ۱۲۹۳ - ۱۳۶۳. Namazi Shahrood, Ali.
 عنوان و نام پدیدآور: ارکان دین / مؤلف علی نمازی شاهرودی؛ محقق مرتضی اعدادی خراسانی.
 مشخصات نشر: مشهد: انتشارات ولایت، ۱۴۰۳.
 مشخصات ظاهری: [۲۹۶]ص.
 شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۴۲۰۵-۱۵
 وضعیت فهرست نویسی: فیپا
 یادداشت: کتابنامه: ص. ۲۸۱ - ۲۸۹؛ همچنین به صورت زیرنویس.
 موضوع: اصول دین / Pillars of Islam
 فروع دین / Islamic law – Practical aspects
 شناسه افزوده: اعدادی خراسانی، مرتضی، ۱۳۶۰-
 رده بندی کنگره: ۵/۲۱۱BP
 رده بندی دیویی: ۴۱۷۲/۲۹۷
 شماره کتابشناسی ملی: ۹۹۰۱۲۱۴
 اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیپا

انتشارات ولایت

اسم کتاب: ارکان دین
 مؤلف: علامه حاج شیخ علی نمازی شاهرودی
 تحقیق: مرتضی اعدادی خراسانی
 ناشر: انتشارات ولایت
 نوبت چاپ: اول (۱۴۰۳ ش - ۱۴۴۶ ق)
 تعداد: ۱۵۰۰ نسخه
 چاپخانه: دقت
 شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۴۲۰۵-۱۵

مشهد، انتشارات ولایت، تلفن: ۰۹۱۵۱۵۷۶۰۰۳
 مشهد، کتابفروشی طالبیان، آخوند خراسانی ۲۶، جنب مسجد الزهراء ع، تلفن: ۰۵۱-۳۸۵۵۵۹۴۷
 مشهد، انتشارات نورالکتاب، چهارراه شهدا نبش پاساژ گنجینه، تلفن: ۰۹۱۵۱۱۹۹۴۸۶، ۰۵۱۱-۲۲۲۳۱۳۰
 قم، بلوار معلم، مجتمع ناشران، همکف، پلاک ۱۱، انتشارات کتاب ما، تلفن: ۰۲۵۱-۳۷۸۴۲۴۴۳
 تهران، خیابان شریعتی، رویروی ملک، خیابان شبستری، خیابان ادیبی، پلاک ۲۶، انتشارات نبأ، تلفن: ۰۲۱-۷۵۵۰۴۶۸۳

این کتاب با کاغذ حمایتی چاپ شده است

بسم الله الرحمن الرحيم

﴿أَدْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ﴾

علم و معرفت بزرگ‌ترین و بهترین نعمت الهی است که خداوند متعال آن را به بندگان صالح خویش عطا می‌فرماید و آن‌ها را در مسیر عبودیت و کمال بندگی به سوی خود با آن یاری می‌کند. بزرگ‌ترین افتخار بندگان خدا برخورداری آن‌ها از این نعمت گران‌سنگ است. عالمان ربانی و عارفان حقیقی کسانی هستند که در راه بندگی خدا همواره پیامبران الهی و امامان معصوم علیهم‌السلام را چراغ راه خویش قرار داده و از سلوک طریق علمی و عملی آن‌ها هیچ وقت احساس خستگی به خود راه نداده و از هر طریق دیگری غیر از راه امامان معصوم علیهم‌السلام دوری و بیزاری می‌جویند.

این بنیاد با هدف احیای آثار چنین بزرگانی که در طول تاریخ تشیع همواره مدافع و پشتیبان معارف اصیل و حیانی و علوم راستین اهل بیت علیهم‌السلام بوده‌اند تشکیل شده است.

امید است با توجهات خاص حضرات معصومین علیهم‌السلام در این راه توفیق یارشان باشد تا بتوانند قدم‌های مثبت مهمی در احیای آثار ارزشمند آن بزرگان با شرایط روز بردارند.

عالم آل محمد

مؤسسه عالم آل محمد (علیهم‌السلام) للمعارفة
info@alemalmoammad.com

فهرست مطالب

۱۱.....	مقدمه تحقیق.....
۱۷.....	مقدمه مؤلف.....
۲۱.....	درآمد.....

بخش اول: اساس دین / ۲۷

۲۹.....	فصل اول: توحید.....
۲۹.....	معرفت از راه فطرت.....
۳۲.....	معرفت از راه استدلال.....
۳۹.....	فصل دوم: نبوت.....
۳۹.....	نبوت عامه.....
۴۱.....	نبوت خاصه.....
۴۵.....	فصل سوم: امامت.....
۴۵.....	احتیاج بشر به امام.....
۴۶.....	دلیل وجود امام.....
۵۰.....	وظیفه تعیین و نصب امام.....
۵۱.....	جانشین نبی در کلام خدا و رسول.....

بخش دوم: ارکان دین / ۵۹

۶۱.....	فصل اول: ولایت.....
---------	---------------------

پیغمبر و ائمه هدی علیهم السلام	۶۱
قدرت پیغمبر و ائمه هدی علیهم السلام	۶۳
ارث بردن ولی از پیامبران پیشین علیهم السلام	۶۵
علم مخزون و مکنون و علم مبذول	۶۵
افزایش علم ولی در شب و روز	۶۶
امام مبین ائمه هدی علیهم السلام هستند	۶۷
امام عالم به علوم کتاب مبین است	۶۷
فصل دوم: نماز	۷۱
وجوب نماز و حکم ترک آن	۷۱
حرمت تضييع و استخفاف نماز	۷۱
فضيلت و شرافت نماز	۷۵
فضيلت حضور قلب در نماز	۷۹
کيفيت نماز در بيان امام علیه السلام	۸۰
سایر آداب نماز	۸۲
فضيلت تعقيب و اقسام آن	۸۴
فضيلت نماز جماعت	۸۷
شرافت و فضيلت نماز وسطی	۹۱
ضرورت آموزش نماز به فرزندان	۹۱
فضيلت نماز اول وقت	۹۲
عدد فرائض و نوافل هر روز	۹۳
اعمال و دعاهاى هر روز	۹۴
کسانى که نماز آنان قبول نیست	۹۵
مسائل مربوط به شک و سهو در نماز	۹۷

۱۰۵.....	فصل سوم: انفاق.....
۱۰۶.....	زکات.....
۱۱۰.....	خمس.....
۱۱۱.....	حرمت حبس حقوق.....
۱۱۳.....	قرض دادن.....
۱۱۴.....	صدقه و انفاق.....
۱۱۸.....	صله رحم و قطع رحم.....
۱۲۰.....	یاری رساندن به ضعیف.....
۱۲۱.....	تعلیم کارهای خیر.....
۱۲۳.....	فصل چهارم: روزه.....
۱۲۳.....	وجوب روزه ماه مبارک رمضان.....
۱۲۴.....	فضیلت روزه در ماه مبارک رمضان.....
۱۲۶.....	فضیلت و شرافت ماه مبارک رمضان.....
۱۳۰.....	فضیلت شب قدر و تعیین آن.....
۱۳۱.....	آداب و وظایف روزه دار.....
۱۳۳.....	فضیلت افطار دادن به مؤمن.....
۱۳۳.....	پذیرش درخواست افطار روزه مستحبی.....
۱۳۵.....	فصل پنجم: حج.....
۱۳۵.....	وجوب حج و حکم منکر آن.....
۱۳۷.....	فضیلت و شرافت حج.....
۱۴۴.....	فضیلت انفاق در راه حج.....
۱۴۶.....	فضیلت حج بر آزاد کردن بنده.....
۱۴۷.....	استحباب تکرار حج.....

۱۴۸	وجوب تهیه مخارج حج از مال حلال
۱۴۸	ثواب پذیرش نیابت برای حج
۱۵۰	خلقت و حقیقت کعبه و ارکان آن
۱۸۳	حج ملائکه و انبیا علیهم السلام
۱۹۰	کیفیت حج و مناسک آن
۲۲۹	فضیلت کعبه و ارکان آن
۲۳۵	فضیلت مدینه و مسجد پیغمبر
۲۳۸	فضیلت زیارت پیغمبر و ائمه هدی علیهم السلام
۲۵۰	آداب برگشتن حاجی از مکه

بخش سوم: رجعت / ۲۵۳

۲۵۵	فصل اول: رجعت
۲۵۹	فصل دوم: اثبات رجعت
۲۸۱	کتابنامه
۲۹۲	چکیده

مقدمه تحقیق

بسم الله الرحمن الرحيم

یا اباصالح المهدی ادرکنی

دین مجموعه‌ای از اوامر و نواهی خداوند تبارک و تعالی می‌باشد که شامل همه امور اعتقادی و اخلاقی و احکام می‌شود، که انسان در مقابل مولایش از این دستورات پیروی کرده و سر تسلیم در مقابل آن فرود می‌آورد.

از طرفی هم خداوند در قرآن کریم سوره آل عمران، آیه ۱۹ می‌فرماید:

﴿إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ﴾؛

همانا دین در نزد خداوند اسلام است.

و پروردگار متعال به همین مقدار هم بسنده نکرده بلکه اگر کسی دینی انتخاب کند ولی آن دین غیر از اسلام باشد، باز مورد پذیرش خویش قرار نداده و او را از خسران دیده‌ها می‌شمارد.

﴿وَمَنْ يَلْتَمِمْ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾؛^۱

و هر شخصی که جز اسلام دینی را برگزیند از او پذیرفته نمی‌شود و در آخرت از زیانکاران است.

و از طرفی با توجه به روایات و احادیث وارده معلوم می‌شود که مراد از اسلام در این آیات تسلیم محض بودن است و مرحله اول برای تسلیم بودن در برابر خالق هستی این است که اوامر و نواهی او را باید شناخت تا در مسیری که او دوست دارد قدم برداشت و راهی که او مشخص نکرده را نرفت.

انسان آگاه و خداپرست در سایه همین بایدها و نبایدها به کمال خواهد رسید و مورد رحمت و الطاف خداوند می‌باشد و اما انسانی که حریم مولای خویش را رعایت نکند و سر ناسازگاری با مولایش بر دارد و به جای خضوع و خشوع به نافرمانی با حضرتش پردازد، از مسیر اسلام و تسلیم خارج شده و طبق آیه شریفه از زیانکاران خواهد بود.

شرح حال مولف^۲

آیت الله حاج شیخ علی نمازی شاهرودی در سال ۱۳۳۳ هجری قمری و در خانواده‌ای مذهبی و اهل علم به دنیا آمد. پدر ایشان مرحوم حاج شیخ محمد بن اسماعیل نمازی شاهرودی از علمای به نام شاهرود بود که اجازه اجتهاد خود را از مرحوم سید ابوالحسن اصفهانی و مرحوم فیروزآبادی گرفته بود و تألیفات سودمندی از ایشان به یادگار مانده است.

مرحوم حاج شیخ علی نمازی که از استعداد بی‌نظیر و پشتکار خستگی‌ناپذیری برخوردار بود، از کودکی نزد پدر و دیگر اساتید آن سامان به تحصیل سطوح همت گماشت و در نوجوانی افزون بر گذراندن سطوح عالی، حافظ قرآن نیز گشت.

ایشان پس از فراگیری سطوح مقدماتی و عالی در شاهرود، رهسپار حوزه

۲. شرح کامل‌تر و معرفی آثار مرحوم آیت الله علامه حاج شیخ علی نمازی شاهرودی در مقدمه کتاب اثبات ولایت که جلد دیگر این مجموعه آثار فارسی ایشان است، آمده است.

پربرکت آن زمان خراسان در مشهد شد و از محضر عالمان بزرگ آن دیار بهره‌مند گردید.

مهم‌ترین ویژگی تحصیلی مرحوم حاج شیخ علی نمازی، کسب فیض از محضر مرحوم آیت الله میرزا مهدی اصفهانی در فقه، اصول و معارف بوده است. ایشان تا زمان رحلت این استاد برجسته مدت پانزده سال کمال استفاده را از محضر وی می‌نماید و ضمن آشنایی کامل با مبانی معارفی، فقهی و اصولی ایشان به ترویج این مبانی همت می‌گمارد.

پس از رحلت مرحوم میرزا مهدی اصفهانی، ایشان رهسپار نجف اشرف می‌شوند تا در کنار مرقد مولایشان از عالمان آن حوزه نیز بهره‌مند شوند و پس از مدتی به مشهد بازگشته، مشغول تدریس و تبلیغ معارف اهل بیت علیهم‌السلام می‌گردند. این عالم بزرگوار همواره مورد تکریم اهل فضل بود و همت خود را صرف تدریس و تربیت طلاب و نشر معارف و حقایق ناب تشیع می‌کرد.

مرحوم علامه نمازی از حافظه قوی برخوردار و تلاشی و پشتکارش ستودنی و بی‌نظیر بود. ایشان افزون بر آشنایی با علم تاریخ، علوم غریبه، طب قدیم، ریاضی، گیاه‌شناسی، زبان عربی و فرانسه و حفظ کامل قرآن، توجه ویژه‌ای نیز به روایات و احادیث ائمه معصومین علیهم‌السلام داشته، به گونه‌ای که پنج بار مجموعه بحارالانوار را به طور کامل مطالعه و بررسی کردند که حاصل این پژوهش ده جلد کتاب ارزشمند مستدرک سفینه البحار و هشت جلد مستدرکات علم رجال الحديث گردید. ایشان همچنین چندین بار کتب أربعه، الغدير، احقاق الحق و سایر کتب روایی را به صورت عمیق مطالعه نمودند که حاصل آن ده‌ها جلد کتاب ارزشمند و ماندگار بوده است.

تسلط ایشان بر متون دینی به قدری قابل تحسین بوده که مرحوم آیه الله العظمیٰ مرعشی نجفی به ایشان لقب «مجلسی زمان» را داده‌اند.

این عالم با تقوی و مجاهد خستگی ناپذیر که به اخلاق عملی و تقوای الهی مزین بوده و آثار قلمی فراوانی از خود به یادگار گذاشت، سرانجام در شب دوشنبه دوم ذی الحجه ۱۴۰۵ هجری قمری، مصادف با ۲۸ مرداد ۱۳۶۴ هجری شمسی در مشهد دیده از جهان فرو بست و به دیدار معبود شتافت. پیکر پاک و مطهر این عالم بزرگ باشکوه تمام تشییع و در حرم رضوی آرام گرفت.

گزارشی از مباحث کتاب

این نوشتار یکی دیگر از آثار علامه نمازی است که در پرتوی آیات و احادیث اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام برای تسهیل در امور دینی جوانان و برای به سعادت رسیدن انسان نگارش شده است. مؤلف گرامی این کتاب را ارکان دین نامید تا افرادی که دارای فطرت‌های سالم و پاک هستند در مسیر دین و تسلیم الهی قرار بگیرند و نسبت به آن چه که از اهم مسایل دینی است و ابتدای عبودیت با آن‌ها صورت می‌گیرد که عبارتند از الله شناسی، پیامبر و امام شناسی تا مباحث دیگر دین، توجه و معرفت داشته باشند.

کتاب دارای دو بخش اساس دین و ارکان دین و یک خاتمه است که بخش اول آن دارای سه فصل است. فصل اول آن در توحید است که به بررسی معرفت فطری و آیات می‌پردازد. فصل دوم به پیامبر شناسی از لحاظ نبوت عامه و خاصه پرداخته و در فصل سوم بحث امام شناسی با چهار گفتار برای علت نیاز به امام معصوم علیه السلام قرار گرفته است.

مؤلف محترم در بخش ارکان دین به پنج فصل اشاره می‌کند که برگرفته از

حدیث شریف «بنی الاسلام علی خمس» است و به تفصیل وارد موضوعات ولایت (خلقت، قدرت و علم) و نماز (اهمیت، وجوب و فضیلت) و انفاق در راه خدا (زکات، خمس، صدقه و...) و روزه (وجوب، فضیلت و آداب) و حج (وجوب، فضیلت، نیابت، احکام و...) می شود.

و در فصل پایانی کتاب که با عنوان «خاتمة الكتاب» نامگذاری شده است به بحث رجعت پرداخته که از ضروریات مذهب تشیع است و اعتقاد صحیح یک مسلمان شیعه به آن بستگی دارد.

ویژگی های این تحقیق

مرحوم آیه الله علامه نمازی شاهرودی در این کتاب با تمسک به آیات و روایات مطالبی را در اصول و فروع دین بیان داشته که مطالعه آن، موجب ازدیاد معرفت خوانندگان محترم و سبب انس و الفت آن ها با آیات و روایات و معارف دینی می گردد.

این کتاب سودمند در زمان حیات مؤلف چندین بار به چاپ رسیده است. و پس از ایشان نیز به اهتمام فرزند برومندشان با ویرایش و اصلاحات، چندین بار به زیور چاپ آراسته گردیده است. آنچه در این چاپ مورد اهتمام بوده به این شرح است:

- تکمیل تبویب مطالب، متناسب با محتوای آن؛
- مدرک یابی موارد ناقص و فاقد مدرک؛
- اضافه کردن کتاب نامه و نمایه آیات و روایات در انتهای کتاب.
- با تشکر از همه عزیزان در مؤسسه عالم آل محمد علیه السلام المعارفیه، بالخصوص صدیق ارجمند جناب حجة الاسلام عنایت الله محمدی، که

مقابله و تنظیم این اثر گرانقدر را فراهم آورده است.

امید دارم طالبان حقیقت، با مطالعه دقیق این کتاب و باقی آثار فقیه و عالم ربانی از علم و دانش و قلم روان آن علامه به نحو شایسته بهره مند گردند و اگر خطا و لغزشی را مشاهده کردند، از این جانب بوده و از تذکراتشان ما را بهره مند سازند.

جمعه ۲۸ آبان ماه ۱۳۹۴ ش

ششم صفر الخیر ۱۴۳۷ ق

مرتضی اعدادی خراسانی

جوار ملکوتی عالم آل محمد ﷺ

مقدمه مؤلف

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين كما هو أهله ولا إله غيره والصلاة والسلام على محمد وآله الطيبين الطاهرين المعصومين واللعنة على أعدائهم أجمعين.

بر هر عاقل هوشمند، که با نظام محکم و استوار آفرینش آشنا باشد، روشن و آشکار است که در این دستگاه با عظمت آفرینش، ذره‌ای مهمل و خودسرو عبث نیست. بدیهی است که درک این نکته، شخص عاقل را به خود متوجه می‌کند و باعث می‌شود که از خود بپرسد: آیا من جزء این دستگاه نیستم؟ آیا مرا صانعی و تکلیفی نیست؟

جواب مثبت است. آری، به طور قطع و یقین، صانعی دارم که مرا بیهوده نیافریده و از من تکالیفی خواسته است.

آیا انسان خود می‌تواند تکالیف و وظایف خود را تعیین و روشن کند؟ هرگز نخواهد توانست؛ زیرا که او به خواست پروردگارش آگاه نیست و نمی‌داند که انجام چه اموری او را در پیشگاه الهی پسندیده و یا ناپسند می‌کند. پس به ناچار، پس از اقرار به وجود پروردگار و شناخت او به یگانگی (توحید)، به حکم ضرورت، به لزوم بعثت پیامبر اعتراف خواهد کرد تا بدان

وسیله بتواند وظیفه و تکالیفی را که خالق از او خواسته فراگیرد و راه راست آن را از وی و جانشینانش بیاموزد.

صانع حکیم و دانای توانا، پیامبران را برای ارشاد به سوی وظایف و تعیین تکالیف فرستاده، تا از جانب ذات مقدس او حجت تمام شود. همو نور مقدس عقل را در قلوب بندگان خود روشن فرموده، تا عاقلان را به سوی فحص و تحقیق و تفتیش از دستوره‌های پروردگار دانای توانا و مالک و صاحب اختیار کل مخلوقات تحریک فرماید. در واقع، نور مقدس عقل، عاقل را وادار می‌سازد که به وظیفه بندگی قیام کند و شکر نعمت‌های پروردگار را به جا آورد.

روشن است که قیام به وظیفه بندگی بدون فحص از احکام مولی ممکن نخواهد بود و شخص تا مشوجه و ملتفت و عالم به امری نشود، اراده آن را ننماید. از این جهت است که فرمودند: «الْعِلْمُ إِمَامُ الْعَمَلِ»؛ یعنی علم به اعمال مقدم بر آن‌هاست. تا فردی به عملی عالم نشود، آن عمل در تحت اختیار و اراده او نیاید؛ پس مقدمه انجام وظایف علم به وظایف است.

بر نویسنده این کتاب محرز و مسلم گشته که بیشتر برادران دینی بر اثر ترک معاشرت با دانشمندان، از اصول و فروع آیین مقدس اسلام و وظایف معین در مذهب حقه جعفری اطلاع وافی ندارند و اعمال و اقوالشان با موازین دینی منطبق نیست. بدیهی است اگر عمل مطابق با دستوری که صاحب دین خواسته نباشد، ارزش و پاداشی ندارد و جز اتلاف وقت و تضییع عمر نتیجه‌ای دیگر بر آن مترتب نیست.

۱. بحار الأنوار، ج ۱، ص ۱۷۱، ح ۲۴ (باب اول از ابواب العلم از کتاب العقل و العلم)؛ البرهان فی تفسیر القرآن، ج ۱، ص ۹ (باب فی فضل العالم از مقدمه مؤلف).

از آن جا که احتیاج مردم به کتابی که به طور اختصار اصول و فروع مهم اسلامی را به زبان ساده بیان و تعیین وظیفه بندگی کند روز به روز بیشتر احساس می‌شود، نویسنده بر آن شد که مدتی از عمر گران بهای خود را در تهیه و تدوین آن مصروف سازد و آن را در دسترس برادران دینی قرار دهد.

در نگارش این کتاب و اثبات مطالب، به قرآن کریم و احادیث و روایات درست و معتبر تمسک کردم، تا برای دانش پژوهان شبهه‌ای باقی نماند.

در آغاز کتاب، به منظور اثبات اصول دین، ادله عقلی را ذکر کردم تا خوانندگان عزیز در امور و اعمال دینی به قدر استعداد و قابلیت خود بصیرتی حاصل کنند و دانسته و فهمیده به انجام وظایف و ایفای تکالیف بپردازند و بدانند مفاسدی که از جهات مختلف در جامعه امروز ما مشاهده می‌شود، بیشتر معلول بی‌اعتنائی و بی‌توجهی و بی‌ایمانی به مبدأ و معاد است.

در هر حال، مطالعه این گونه کتاب‌ها، که حاوی ادله قرآنی و عقلی و نقلی است، بر هر فردی لازم می‌نماید.

امید است که خوانندگان محترم با دقت و تأمل به مندرجات کتاب بنگرند تا به عیان تصدیق بیان نمایند؛ و پس از قرائت و تحقیق کافی، به دستورهای دینی عمل کنند و روی آسایش و آرامش ببینند و اعمال خیرشان ذخیره‌ای گران بها برای عالم آخرت گردد.

دوم جمادی الثانی ۱۳۸۲ ق

درآمد

حمد و سپاس بی حد و بیرون از عد، که منشیان ذی شأن در انشا و بیان آن عاجز باشند، نثار بارگاه قدس صانعی را سزااست که عندلیب لسان انسان را در نورس چمن بیان به هزار داستان گویا گردانیده و گلبرگ زبان ایشان را به نسیم گوناگون مرحمت بنیان، در صفحه دهان، به ذکر خود منفتح ساخته.

ثنا و ستایش سزاوار آن خدایی که نوابغ روزگار از رسیدن به کنه او خسته و ناتوان گردیده و آفریننده‌ای که ذات او از سمت^۱ نقص و زوال مبراست و سلطنت او از وصمت^۲ تغیر معزا^۳.

مبدعی که بدایع صنایع نامحصورش، ردای قبول بر دوش عقول انداخته، خلعت و لباس کرامت بر اندام خلق پوشانیده و به حکمت بالغه خود، پیکر زیبا و جسم نکوی انسان را از وادی نیستی در فضای هستی وارد نموده و نمونه‌ای از تمام عالم هستی در سرشت او به ودیعت نهاده و در یک نقطه عدسی چندین شکل هندسی تعبیه کرده و در حقه مدور، از لعل ناب و یاقوت مذاب، سی و دو دانه در خوشاب که استاد نظام خرد از سمط^۴ آن در

۱. سمت: نشان.

۲. وصمت: عیب.

۳. معزا: تهی، عاری، برکنار.

۴. سمط: رشته مروارید.

حیرت است، برای اظهار قدرت، به نظم درآورده.

خرد را و جان را که کرد آشکار	که بنیاد دانش نهاد استوار
که در پیکر تن روان آفرید	که بخشید عقل و که جان آفرید
که گلگونه برگونه لاله کرد	که پیرایه غنچه از ژاله کرد
که بر تارک چرخ افسر نهاد	که در سنگ، یاقوت احمر نهاد
که شمع شب افروز مه برفروخت	که در مجمر گلستان عود سوخت
زمین را که گسترد بر روی آب	که دُر دانه کرد از سرشک سحاب

در وصف ذات او چو زبان را کلیل یافت بر درج دُریشان دهن کرد قفل لا
حکمت بالغه ذات دانای توانای بی‌همتایش چنان اقتضا کرد که نفس
انسان را با فطرت اولی پیوست نماید و چراغ پرشعاع عقل و دانش را بر قلوب
برفروزند، تا قلوب بی‌رنگ تهی از نیرنگ را به نور معرفت خود روشن فرماید. از
این رو، در جهان نهان (عالم ذر) افراد جهانیان را در صفحه زمین گرد آورد تا
خود را به آنان بشناساند^۱ و سرانجام کار را به مقتضای حکمت کشاند.
باز در این جهان آشکارا، به فرستادن راهنمایان، ارباب دانش و فضل و
کمال را به سوی خود متوجه ساخت و صاحبان معرفت را به جذبات روحانی
از حسیض خطئه تقلید به اوج فلک توحید رساند. عالم معقول و محسوس را
در نظر سالکان محجّه تحقیق هویدا و روشن گردانید و غرایب ملک و بدایع
ملکوت را بر دیده ارباب بصیرت عرضه داد و برای تأکید اظهار دعوت و
درآوردن گنجینه‌های سپرده شده در خزاین عقول و دانش در بعثت انبیا - که

۱. رک: سد المفرغلی منکر عالم الدر، محمد باقر علم الهدی؛ عالم ذر، آغاز شگفت انگیز زندگی
انسان، محمد رضا اکبری.

در واقع و حقیقت، عقده گشایان راه دین و پیشوایان عالم یقین و دُرّ دریای اصطفای ستارگان فلک اجتناب‌یابند - کوتاهی نفرمود تا آن‌که به نور علم و معرفت و وفور توفیق و هدایت ایشان، بیضه ادیان و ملل و حوزه شرایع و نِحل آراسته گردد.

از میان آن جمع نیز شمع مجلس رسالت، آفتاب فلک جلالت، مشتری چرخ سعادت، قطب گردون سیادت، محور عالم انسانیت، مدار جهان کمال و حقیقت، محمد مصطفی ﷺ را - که نتیجه مقدمات آفرینش و فهرست کارنامه ارباب بینش است - برگزید و اختیار فرمود؛ آن نخل جویبار الهی که نفس مقدس او چون سُرّوی در طریق حق و حقیقت سربرافراشته و تمام دانشمندان جهان را متوجه مشعله‌های نورافشان خود فرموده.

درد برون از حد و نهایت بر روان پاک آن شمس فلک نبوت و وصی و برادرش، آن قمر آسمان حقیقت و ولایت و یازده فرزند آن بزرگوار که ستارگان درخشان روزگار و آفتاب‌های نورافشان پروردگارند.

هزاران لعنت بر دشمنان آنان، که راهزنان طریق انسانیت و دزدان راه حقیقت‌اند. خداوند! آن‌ها را نیست و نابود و با خاک یکسان فرما و از دایره موجودات، یکسو نما.

عطف کلام و توجه تمام، در این کتاب شریف، به مردم داناست؛ افراد پایبند دین و آیین، جوانان با کمال دانشجوی خوش خوی، نونهالان بوستان انسانیت و گل‌های خندان باغ حقیقت؛ آنان‌که به مطالب مفید دینی توجه دارند و چراغ عقل و دانش خود را در دست گرفته، طالب کتاب‌های سودمند دینی و مذهبی‌اند؛ کتاب‌هایی که مایه قوت روح و روحانیت و تکمیل نفوس انسانی‌اند؛ خوانندگان ارجمند دوست‌دار معنویات و رهیده از بند شهوات و

مادّیات؛ آنان که ادب و دین را فدای هوا و هوس نکرده‌اند و ایمان و صفای قلب و حقیقت را از دست نداده‌اند. کسانی که به تقلید از زندگی فرنگی، افکار و عقاید و افعال خود را با گونه غربی تطبیق و تنظیم نکرده‌اند. به عبارت روشن، رادمردانی که دامنهٔ بینایی و میدان نگاهشان وسیع بوده و زشتی‌های بیگانگان را سرمشق زندگانی خود قرار نداده‌اند.

آنان به خوبی و آسانی تصدیق می‌کنند که همدمی بهتر، دوستی مهربان‌تر، مترجمی گویاتر و مونس با وقارتر از کتاب نیست؛ به خصوص آن کتابی که حکمت الهی و راهنمای مواد علوم دینی و دنیوی را در بر داشته باشد و دانشمندان به وسیلهٔ آن به درجات کمال رسند.

کتاب است که خطوط درخشان علوم را در دل‌های بنی آدم ترسیم می‌کند و به آنان حظوظ اشجار^۱ کمال انسانیت را می‌چشاند، روح انسان را به گلشن دانش راهنمایی می‌کند و حقایق دانش را در دل‌ها با درجات مختلف درخشان می‌سازد.

پس جوانان برومند ما که میل طبیعی و ذوق فطری به درک حقایق و معنویات دارند و روشن فکرانی که، به برکت فکر، نور وجدان و عقل خود را در جولان فهم امور بر وفق حکمت روشن دارند باید به مطالعهٔ کتاب‌هایی که اصول و ارکان دین را به طور واضح با ادلهٔ عقلیه آشکار می‌کند و انسان را از تاریکی جهالت و گمراهی‌های می‌بخشد همت گمارند.

چون آشکار است که انسان سعادت خواه برای رسیدن به مقصود خویش (کمال انسانیت، رفاه و نیک بختی دنیا و آخرت) بایستی جویای سه مقصود باشد:

اول: توحید؛ یعنی شناسایی ذات مقدس پروردگار و اعتقاد به وحدانیت وی.

۱. حظوظ اشجار: بهره‌های میوه درختان.

دوم: اثبات نبوت؛ یعنی آشنا شدن با تمام پیغمبرانی که برای راهنمایی بشر و دستگیری آنان از جانب خداوند عالم برانگیخته شده‌اند - به خصوص، پیغمبر خاتم که گرامی‌ترین آن‌ها باشد - و قبول کردن آن‌ها.

سوم: اثبات امامت؛ یعنی، وصایت ائمه هدی و رهبران حق از طرق روشن که مورد اتفاق دانشوران مسلمان باشد.

آن‌گاه، چون به این سه مقصد - که ریشه و اساس دین است - رسید، باید تسلیم ارکان دین گردد. از این رو، در این کتاب، ابتدا سه مقصد اساسی مذکور را در بخش نخست بررسی می‌کنیم و سپس وارد بحث اصلی درباره ارکان دین شده، آن‌ها را بر اساس حدیث شریف ذیل به تفصیل شرح می‌دهیم:

در بخش پایانی کتاب نیز، برای کامل شدن مباحث، اشاره کوتاهی به بحث قیامت می‌شود و موضوع رجعت در دنیا نیز مطرح خواهد شد.